

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Roskilde-Riim

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Roskilde-Riim", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker:
https://tekster.kb.dk/text/gv-1814_222-com-shoot-idm55.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. ørkenen.

den danske konge.

lykke.

tidsalder.

(skrift)tegn, bogstaver.

særligt.

bogstav.

reciterede bibeltekster og bønner.

undtagen.

ejer af nedarvet jord.

bogstavet, dvs. digtet; vandringsstaven, dvs. digteren.

huggede, skrev.

dvs. stedes, står.

dvs. flytter frem, her: fremfører (et mundtligt digt).

kvad.

de lovprisende (helte)digtes.

digtet (oldnordisk) uden omkvæd.

sædvane, skik.

hvilested, gravsted.

ærgre.

forfædres.

pen ført af en præst.

genfærd.

dvs. for vist, sikkert, utvivlsomt.

må Gud give (optativ).

efterkommere, slægt.

fredselskende, god; her også tilnavn til Frederik 6., som Grundtvig således sammenligner med Frode Fredegod, der var en dansk sagnkonge af skjoldungeslægten. Ifølge sagnet var hans regeringstid så fredelig, at en guldring kunne ligge i vejsiden i årevis, uden at nogen tog den (jf. Saxo 2005, bog 5).

trofast, viljestærkt.

herskerstaven, scepteret.

menneskeblod.

sv. herrerne, her henvisning til svenskernes ønske om at indlemme Norge i det svenske rige.

henvisning til det norske rigsvåben, hvori en løve med en hellebard er afbildet.

dvs. for vist, sikkert, utvivlsomt.

her tilnavn til Frederik 6., som Grundtvig sammenligner med Frode Fredegod, der var en dansk sagnkonge af skjoldungeslægten. Ifølge sagnet var hans regeringstid så fredelig, at en guldring kunne ligge i vejsiden i årevis, uden at nogen tog den.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

uden.

tronen, kongesædet.

forfædre.

trofast, viljestærk.

herliggør sig.

gode, sikre havne.

Frederik 3.s valgsprog var det latinske 'Dominus providebit' dvs. 'Herren vil råde'.

uhyret; djævelen.

person fra Hålogaland (Nordnorge).

dalbeboer, her om person fra det sydlige Norge.

råde.

fæstn, sæt.

erfare.

jord, gods, som man arver retten til imod troskab overfor ejeren.

ligesom.

mindesten for Frederik 6.

måtte; indholdstomt hjælpeverbum.

her tilnavn til Frederik 6., som Grundtvig sammenligner med Frode Fredegod, der var en dansk sagnkonge af skjoldungeslægten. Ifølge sagnet var hans regeringstid så fredelig, at en guldring kunne ligge i vejsiden i årevis, uden at nogen tog den.

ordspil på betydningerne: plantespire og scepter.

oldisl. bad, badevand.

lykken være med dig.

efterkommere, slægt.

fredelskende, god; her også tilnavn til Frederik 6., som Grundtvig således sammenligner med Frode Fredegod, der var en dansk sagnkonge af skjoldungeslægten. Ifølge sagnet var hans regeringstid så fredelig, at en guldring kunne ligge i vejsiden i årevis, uden at nogen tog den (jf. Saxo 2005, bog 5).

trofast, viljestærk, kraftfuld.

indtage, sidde på.

ruiner.

englesang.

gå (gl. imperativ).

med sikkerhed.

henvisning til Sverige, der tidligt havde en løve i våbenskjoldet (folkungeløven), og til det tysk-romerske rige med dobbeltørnene i våbenskjoldet.

blæse.

således.

får deres overmod betalt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

sigter formentlig til løven (folkungeløven) i det tidlige svenske våbenskjold.

skade sig selv ved at springe.

henvisning til Frankrig og Napoleon, der havde en enkelt ørn i våbenskjoldet.

skal du vente.

Bibelens bogstav, Guds ord.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 9.846, og Grundtvig 1845, nr. 2.623.

går på hæld.

tiden går, tiden bevæger sig.

dvs. hal, sal; kongsgård.

den danske konge.

her: pennen, skriveredskabet.

skrive.

sitrer.

forunderligt.

gå (gl. imperativ).

forfædres.

skikkelse.

lykken være med dig.

også.

vadested for helte, krigere.

dvs. voksede.

blomster.

langskib med udskåret dragefigur i forstavnen.

dvs. hellere.

dristigt, modigt.

hav; dyb.

her: dokument med udregning af lastens værdi i forsikringsøjemed.

med sikkerhed.

forliste.

med den forsikring.

relikvie; henvisning til kraniet af pave Lucius 1., der ifølge gamle sagn fragtedes til Roskilde og brugtes til at skræmme en fæl trolde væk fra Issefjorden (jf. *Grundtvig 1814*, s. 77).

skjold med påmalede slanger; henvisning til ægiden.

dvs. fagre.

latinskolen eller mere generelt den latinske dannelse.

allerede.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

opdage; finde ud af.

ordskvalder; her spilles på lægen Paracelsus, hvis navn egentlig var Theophrastus Bombastus von Hohenheim.

dvs. styrke.

djævlebesværger.

plads.

dvs. fagre.

således.

dvs. fagre.

også.

dvs. fagre.

rosenblomst.

dvs. ørkenen.

løskøbt.

lykken være med dig.

vederkvægende, styrkende.

viser sig, åbenbarer sig.

rosenblomst.

faldt (gl. præteritum).

sted.

se ud, synes.

som om.

ormehule, ormebo.

jordiske rester af helgener.

dvs. fagre.

endnu.

skal risle, strømme (optativ).

skal synge (optativ).

pen, skriveredskab til historisk skildring.

skrev.

da.

gravede (gl. præteritum).

ligesom.

gejstlige, præster.

pinefuldt.

Guds trone, her formentlig: den danske kongetrone.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

også.

endnu.

styrke, pleje.

lukke op.

gejstlige, præster.

rosenhaven, blomsterhaven.

endnu.

ruinerne.

rosenblomster.

blåseinstrumenter brugt til at afgive kampsignal.

dvs. rystet.

hirdmænds, personer i kongens følge.

tomme.

dvs. rystede.

borgen.

forsvundne.

endnu.

skød bort under borgen.

dvs. hal, kongsgård.

plejesøn.

tildele.

give.

her: gæstebud i forbindelse med julen.

da.

endnu.

et område med talrige kilder.

styrtede til jorden.

borgen.

bedrog.

tvetunget tale.

skubbede.

foretrække, vælge.

dvs. ting, råd, forsamling.

opførsel passende for en ædel mand; krigstogt.

undslippe.

dvs. væddere.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

da.

gyngende grund.

fik (gl. 2. pers. præteritum).

lyst, sindelag.

byrde; besvær.

allerede.

æsels.

dine ruiner.

nattekulde.

da.

(bisper)embede.

er ganske stille og tavs.

mindesten.

skeletter af konger.

fordanskning af skt. Lucius. Skt. Lucius var Roskilde Domkirkes skytshelgen (se *Grundtvig 1814*, s. 77).

livsførelse passende for en biskop.

dvs. fager.

også.

blomster.

dvs. ukrudt.

dvs. kobberplade.

endnu.

dvs. kobbertag.

dvs. printe, trykke.

frelse.

bestemme over.

med sikkerhed.

ødelagde.

skam dig.

passer det sig for.

da.

hellere.

dvs. voksede.

loftsbjælken; Joachim Rønnow gemte sig på en loftsbjælke, da han i 1536 blev taget til fange (se *Grundtvig 1814*, s. 48).

tilblivelse, opståen.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

endnu.

gav (gl. præteritum 2. person singularis).

endnu.

kun, blot.

da.

barmhjertighed, mildhed.

skat, kostbarheder.

dæmpede; standsede.

da.

rosenhave, blomsterhave.

endnu.

kister af marmor.

dvs. fagre.

efterårets.

tilgroede.

bestemme.

jordiske rester af helgener.

røg der stiger op mod gud(erne) fra et dertil viet brændoffer.

dvs. fagre.

opholdssted, plads.

styrke; pleje, lindre.

på stedet; med det samme.

vajer.

rose.

røg der stiger op mod gud(erne) fra et dertil viet brændoffer.

også.

område med talrige kilder.

alterplads.

her: drikken i kalken.

allerede.

også.

ganske sikkert, bestemt.

tid; ro.

henvisning til brødrene Peter og Matthias Parvus; litle betyder lille på gl. dansk, parvus er lille på latin.

oven på; henvisning til beretningen om, at Peder Laale skulle ligge begravet under skolen ved Roskilde Domkirke (se *Grundtvig 1814*, s. 50).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

blade på nåletræer.

slip (imperativ pluralis).

går rundt støttende mig til min stav.

også.

som om.

endnu.

dvs. styrke.

sloges, stred.

da.

over havet; bort, afsted.

her: jordisk gods.

ganske sikkert.

endda.

nære, give næring til.

skoledrengen.

forunderligt.

ganske vist.

klang af strengeinstrumenter.

skal ske (optativ).

tornekrone.

verdslige, tomme forlystelse.

orgelmusik.

ekstatisk ført bort.

da.

bryst(kasse).

våben, sværd.

da.

gispede, trak vejret besværet.

frigjorde.

rosenhave, blomsterhave.

udgik, kom.

fornemmede (gl. præteritum).

endnu.

minearbejder; ansat på et bjergværk.

fællesskab.

dygtigt, raskt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

gravede (gl. præteritum).

henriver; bedrager.

sikkert, bestemt.

rosenhaven, blomsterhaven.

fornemmede (gl. præteritum).

de hellige skrifter; skriftstederne.

(strengt) opdraget.

må velsigne (optativ).

må give (optativ).

endnu.

kom (imperativ pluralis).

tydeligt, mærkbart.

allerede.

går.

lad (imperativ pluralis).

berede, forberede.

variation af ordsproget "*Gammel Ven og gammel Vei, de svige ei*", jf. Mau 1879, nr. 2.712, og Grundtvig 1845, nr. 842.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 1.777, og Grundtvig 1845, nr. 2.111.

skinner flimrende.

oser fra (olie)lamperne.

skrøbelige.

må være (optativ).

stjernelys.

rosenfarvet skær på himlen ved solopgang og -nedgang.

jordisk, forgængeligt.

det forgængelige menneskes øje.

forfædre.

måtte; indholdstomt hjælpeverbum.

forfædre.

forhæng; henvisning til at koret i Roskilde Domkirke var stort set helt lukket af i Middelalderen.

hvor lykkeligt for os.

dvs. keruber.

revner, sprækker.

dvs. vinger.

det jordiske legeme.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

altertavle.

her: billedskrift, henvisning til afbildningerne af Jesu liv på den store gyldne altertavle i Roskilde Domkirke.
endog, endda.

menneskeskikkelse.

glorien.

dvs. fagre.

lys.

altertavle.

er (præsens 2. person singularis).

henvisning til altertavlen i Roskilde Domkirke, hvis fløje var lukkede ved almindelig kirkegang. Altertavlen åbnedes kun helt op på særlige festdage.

kigge nysgerrigt på.

her: billedskrift, henvisning til afbildningerne af Jesu liv på den store gyldne altertavle i Roskilde Domkirke.
også.

lovprise.

altertavlen.

foran.

åbner.

altertavlen.

altertavle.

her: billedskrift, henvisning til afbildningerne af Jesu liv på den store gyldne altertavle i Roskilde Domkirke.

Grundtvig spiller her på sangkorets placering i kirkens kor.

altertavle.

endnu.

da, på grund af.

dvs. hedder; kaldes.

ved.

dvs. fagre.

værelse, hvor barn og amme opholder sig; barnekammer.

da.

løskøbte.

her: bygning af brædder.

kun.

afgøre.

mindesten.

da.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

snittede.

her: bogstaver.

historikere, sagadigtere.

ugerninger.

svig af slægtninge og venner.

dårlige.

vent (imperativ pluralis).

døm (imperativ pluralis).

åbne.

da.

scepter.

dvs. ørken.

kongerækken.

jordiske rester.

kongelige jordiske rester. Knud den Store blev gravsat i katedralen i Winchester. Under Den Engelske Borgerkrig (1642-1649) blev katedralen hærgnet, og de jordiske rester af de gravsatte blev strøet ud over gulvet.

nuvel.

læg (imperativ pluralis).

det jordiske menneskes.

tragt, hig efter (imperativ pluralis).

belæring, forkyndelse.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 1.777, og Grundtvig 1845, nr. 2.111.

kamp.

da.

tømte (for mænd).

ordsprog, jf. Mau 1879, bind 2, s. 57, og Grundtvig 1845, nr. 1.886.

en kællings tunge, dvs. en kvindagtig kujon.

urokkeligt stærke ord.

jordisk.

pen, skriveredskab til historisk skildring; vandringsstav.

også.

gør sig klar, forbereder sig.

stole på, tro på.

ske, hænde; passe, være sandt.

kong.

allerede.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

forunderlig, mirakuløs.

virksomhed.

tåbelig opførsel, adfærd.

af fornem slægt, adelig.

ophidset, rasende.

bødede for.

bragte.

fyldord, poetisk.

svøbte sin skindkappe om skuldrene (akslerne).

gejstlige, præster.

kort tid.

gå ind.

her: den yderste del af bispestaven.

dristigt, modigt.

spil på Svend Estridsens fædrene ophav (Ulf Jarl) og Svends ilde intentioner.

således.

fik (præteritum, 2. person singularis).

endnu.

gå (gl. imperativform).

forbryder.

er udelukket (bandlyst) af det kirkelige samfund; est: er (præsens, 2. person singularis).

kongens svorne livvagter, der skulle være parat til at gå i døden for ham.

fyldord, poetisk.

gjorde sløve.

ligesom.

således.

konge.

i Guds tjeneste.

kirken, menigheden; jf. eksempelvis Åb 19,7 og 2 Kor 11,2.

således.

afholdelse af messe.

foran.

klæder båret af den angrende, bodsudøvende.

gr., Herre, forbarm dig.

vis barmhjertighed.

tilgiv.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

foran.

dragt båret af gejstlige ved messen.

således.

måtte; indholdstomt hjælpeverbum.

udelukkelse, bandlysning.

løst, gjort fri.

glædeskor.

et oprigtigt hjerte.

tog vare på sig, passede på.

da.

grav (imperativ pluralis).

raskt, hurtigt, energisk.

grav (imperativ pluralis).

endog; endnu.

mørkt og kraftigt (om lyd).

fyldord, poetisk.

er (præsens, 2. person singularis).

gik (gl. præteritum pluralis af gange).

lærd, skriver; gejstlig.

forunderlig; vidunderlig.

ligesom.

skrivere; gejstlige.

således.

lærde, skrivere; gejstlige.

ske, hænde.

kong.

endog.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 5.606, og Grundtvig 1845, nr. 1.630.

generations; tidsalders.

historisk værk.

på alle sider, omringet.

bispestaven.

således.

kaldes.

helt sikkert.

udelukkelse af det kirkelige samfund, bandlysning.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

scepter som symbol på magt.

gejstlige.

grundlagt.

den af kirken pålagte bod.

dvs. flytte.

svandt hen, henrandt.

endnu.

dvs. fagre.

hvælvede.

åbne.

gå.

jordens krybende dyr; dyr på jorden.

skjulte; uudgrundelige.

dvs. udsynges.

lovprisning.

gejstlige.

jordiske legeme.

oplærer; opdrager.

endnu.

trængsel; klageråb.

tidsalder.

fornem sal; højeloftet var et (fornemt) opholdsrum hævet over jordniveau i en herregård, borg el. lign.

tidsalder.

trængsel; klageråb.

fornemme sale.

endnu.

opholdsrum indrettet med udskårne, kostbare paneler.

kraft.

skovlen til at rense (kaste) korn med; udtryk for at noget forkastes.

spredes.

endnu.

således.

ligesom.

brev, der indeholder en formaning, påmindelse eller advarsel; sigter formentlig til Åb 1,1-8.

endnu.

efter.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

afsværget ham.

dvs. koglede, heksede.

slipper.

sprængte.

raser.

her: digter; spiller, optræder.

dans med døden; dans med genfærd.

må; indholdstomt hjælpeverbum.

bliver de atter forvandlet til sten.

ras.

gavn, fordel.

ras.

tid, tidsalder.

således.

da.

dvs. rulle, skriftrulle.

ruiner.

her lurens kampsignal, overført om kamp og strid.

skår, ridser, hakker.

da.

endnu.

afbildet.

afsidesliggende klostre.

kloster.

igennem tider.

gejstlige.

ganske sikkert.

hvælvede.

oplivede.

endnu.

dvs. fagre.

skrøbelige.

bispekåben.

variant af ordsproget "i *Krigen* sidder Retten i Spydstagen", jf. Mau 1879, nr. 5.025, og Grundtvig 1845, nr. 2.155.

i Guds tjeneste.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

afgrunden; indgangen til helvede.

henvisning til apostlen Peter, hvis navn stammer fra det græske 'petra', der betyder sten, klippe.

mørk tale, uforståeligt udtryk, jf. 1 Kor 13,12.

fornægtede.

skrøbeligt.

lys.

gerning.

Her: periode, hvor Roskilde Domkirke var landets væsentligste kirke; egl. tidspunkt på året, hvor man holder fest ved en kilde.

jordiske rester.

fornem, ædel persons.

jordiske rester.

historiske skrift.

halvdelen.

kongerække.

dvs. siddet.

dvs. fagre.

slog triller.

svalt sted, ofte i skoven, om sommeren.

triller.

kvalfuldt, sorgfuldt.

nedskrevne historiske begivenheder.

kvalfuldt, sorgfuldt.

historiske værk, bog.

heltegrav.

ganske sikkert.

heltekvad.

skriver; lærde mand.

henviser til historien om Frode Fredegods guldring, som han lagde i vejsiden, hvor den blev liggende som et bevis på de fredfyldte gode tider (Saxo 2005, bog 5).

skibssejl.

sang med dyb stemme; brummede som bjørne.

ordspil på betydningerne 'mængde' og 'digte (oldnordisk) uden omkvæd'.

henvisning til de mange danske konger ved navn Knud.

henvisning til de mange danske konger ved navn Svend.

henvisning til Skjalm Hvides slægt.

endnu.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

optrin, hændelse.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

mere udførligt, vidtløftigere.

afbilde, beskrive.

mindetavlen over historiske begivenheder.

menneskeskikkelser.

allerede.

romersk jord; henvisning til at Saxo skrev *Gesta Danorum* på latin.

for dårer.

tabte, mistede.

henvisning til latin. Det latinske sprog, som Saxo skrev på, var en hindring for danskernes tilegnelse af fædrelandshistorien, ligesom en gabestok lagde bånd på en fanges fødder.

dvs. synge.

endda; endnu.

passende, duelige; henvisning til *Jyske Lov* (1241), hvis fortale indeholder glosen 'quæmligh' (se *Codex Holmiensis, Jyske Lov*, fol. 3v).

skriver; lærde.

Valdemarstiden (1157-1241), tiden fra Valdemar 1. den Store og frem til og med Valdemar 2. Sejr.

skrivere; lærde.

dvs. landets.

oversatte.

bedrager, narrer.

tidsalders.

herredømme.

vil mindes.

henvisning til *Gesta Danorum*s latinske tekst.

må tilgive (optativ).

må forsamle (optativ).

må være (optativ).

kun, alene.

skriver; lærde.

dvs. flytte.

pennen, skriveredskabet til historisk skildring; vandringsstaven, som skjalden bevæger sig rundt med i løbet af fortællingen.

modtog skrifte fra.

også.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

livsværk; egl. arbejde, der udføres i løbet af en dag.

dvs. dybt på hæld, i alvorlig fare for at styrte sammen.

henvisning til den domkirke, der var bygget som en frådstenskirke på Svend Estridsens tid, jf. Toldberg 1950, s. 279, note 50.

stenen.

tidsalder.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

skriver; sætter tegn på papir.

på jorden, i det jordiske.

her billede på den lutheranske tro, kirke (se *Grundtvig 1814*, s. 39, hvor Grundtvig gengiver Jan Hus' påståede udsagn på bålet: "I stege i Dag en Gaas, men om hundrede Aar skal komme en Svane, den maa I lade ustegt").

at se til.

svømmede.

dvs. styrken.

blev af.

velsagtens.

dvs. fagre.

også.

dvs. hedde; kaldes, regnes for.

dvs. synge.

lod sig fange.

over reden vogtede, herskede.

dvs. brod.

forblændelse; egl. trolddomståge.

også.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

skriver; sætter tegn på papir.

fremmale, skildre.

den fornemme kåbe; kongekåben.

rigsvåben.

variant af udtrykket "trædes under fode", dvs. undertvinges.

lænker.

ruiner.

således.

lukke, presse sammen.

udsende.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

henvisning til de tre riger, Danmark, Norge og Sverige, som Margrete 1. regerede over.

henvisning til sarkofagen, der forestiller Margrete 1. i dødens søvn.

gå.

endnu.

henvisning til alabasterafbildningen af Margrete 1. på låget af hendes sarkofag.

den nuværende tids.

fremmale, skildre.

tiden.

henvisning til adelsslægten Limbæk.

opstemme, blokere.

henvisning til adelsslægten Abildgaard; egl. æbletræ.

blomster.

henvisning til adelsslægten Becker.

standse; Margrete 1. havde efter sigende et mundheld, der lød "Ablen vil jeg skudde [dvs. ryste], og stemme Bæk og bryde Bægret" (*Grundtvig 1814*, s. 35).

her: havne; egl. pladsen ved roret i skibet eller styrmandens (arvelige) embede.

kun, blot.

modsvare, tilbagegive.

rævepels; overført om listighed, snedighed.

åbenlyst.

anmodning, opfordring.

passende, rigtigt.

ridderlig opførsel; her henvisning til den ugerning medlemmer af adelen gjorde sig skyld i, da de forgreb sig på nonnerne på Dalum Kloster (jf. *Grundtvig 1814*, s. 36).

historiebog.

helte-, krigervej.

blomsten forglemmigej.

tidsalder.

opkomlinge; snyltere.

også.

Guds trone.

skal skænke (optativ).

henvisning til de tre riger, Danmark, Norge og Sverige, som Margrete 1. regerede over.

afbildningen, gengivelsen; skikkelsen.

dvs. fager.

også.

dvs. flyttede.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. fager.

gitterværkets, gitterportenes.

tomrum (i gitterværket).

dvs. fager.

rosenbælte.

således.

herliggjort.

kom (imperativ pluralis).

se (imperativ pluralis).

her: hav.

form, skikkelse; orden.

undtagen.

hule, grav.

undtagen.

dvs. hang.

spiller på pavens status som Kristi statholder eller stedfortræder på jorden.

rundt omkring.

ligklæde.

således, på den måde.

sigter både til blomsten kærminde og til kære minder.

begravet.

endnu.

bod for skade på legemet.

skriftlig anbefaling; henvisning til katolikkernes afladsskrivelser, som solgtes til høje priser og gjorde pavekirken rig.

dvs. vælte.

ligklæder.

jordiske rester af helgener; helgenrelikvier.

bog, der indeholder en vejledning om udførelse af messen.

herliggjort.

dommedagen.

jordisk, forgængeligt menneske.

kun, blot.

begravet.

sprang (gl. præteritum pluralis).

bud om skabelse.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Christian 3. var hertug af Slesvig og Holsten, før han blev konge.

udtryk for byggemateriale.

dvs. nøgle.

afgrunden, dybet.

harejagt foregik oftest med hunde, jf. Mau 1879, bind 1, s. 394.

fanger, dræber.

forunderlige syn, mirakler.

tyde, fortolke.

fæstede, satte.

lad (imperativ pluralis).

giftplanterne.

dvs. ukrudt.

hvælvede.

her: landområder.

skabte, frembragte.

dvs. fagre.

henvisning til brødrene Peter og Matthias Parvus; litle betyder lille på gl. dansk, parvus er lille på latin.

henvisning til brødrene Peder og Niels Palladius.

formentlig henvisning til Daniel og Godske Rantzau.

dvs. flytter.

med sikkerhed.

dygtige.

gravede.

romersk jord; henvisning til at Saxo skrev *Gesta Danorum* på latin.

gengav, gendigtede.

jordiske rester.

rejse til Wittenberg; Niels Hemmingsen var i Wittenberg fra midten af 1530'erne til 1542, hvor han fulgte forelæsninger hos både Luther og Melancton.

prædikestole.

henvisning til højskolen, dvs. universitetet.

dvs. styrkede.

væbne sig, iføre sig våben.

sejle nærved kyst.

tapre.

drog bort, begav sig bort.

jubilæumsfest.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

scepteret, herskerstaven.

forkyndte med kraft, inderlighed.

ganske sikkert.

da.

forelæsningsplads.

indbundne.

dvs. jærtegn, varsler.

skabe, frembringe.

bedrevet, udført.

drengefanen; henvisning til rytterne under den såkaldte "drengefane" ved slaget ved Svarteraa (se *Grundtvig 1814*, s. 55).

ganske sikkert.

vandspejlet.

sejrstegnet; hæderstegnet; laurbærgrenen symboliserede ligesom laurbærkransen hæder og ære.

ordspil på den betydelige danske adelsslægt Rosenkrantz og det gennemgående billede af Kristus og kristendommen som en rose.

Der optræder en Peder Kaas på listen over dræbte og tilskadekomne adelsfolk ved slaget ved Svarteraa (1565), men det har ikke været muligt at identificere ham.

Der optræder et brødrepår, Jesper og Christoffer Munk, på listen over dræbte og tilskadekomne adelsfolk ved slaget ved Svarteraa (1565).

Der optræder en Jørgen Falk på listen over dræbte og tilskadekomne adelsfolk ved slaget ved Svarteraa (1565), men det har ikke været muligt at identificere ham.

Det har ikke været muligt at identificere en adelsmand ved navn Rosengaard blandt de omkomne eller tilskadekomne ved slaget ved Svarteraa (1565).

her formentlig: ridderstamme, ridderstand; egl. ridderbjælke.

adelig have.

dvs. fagre.

adelige blomst.

sejrskransens.

dvs. malede.

rimelig bod.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

mindesten.

skrev.

dvs. rulle, skriftrulle; fortegnelse.

gejstlige.

endnu.

ganske sikkert.

palmekransen; palmekranse benyttedes som ligkranse.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

skrive.

da.

kongelige eller ypperlige ordsprog.

dvs. hedde; kaldes.

i Guds varetægt.

henvisning til svenskerne som sønner af Gustav 1. Vasa.

fik de en hård medfart, dvs. tabte de slaget.

blomst.

da.

helte-, krigerblomst.

rosenhaven, blomsterhave.

strålede i pragt.

skrive om historiske begivenheder.

helte-, krigersværd.

svække.

ruiner.

henvisning til Vor Frue Kirke, der lå i ruiner efter englændernes bombardement af København i 1807.

fyldord, poetisk.

magister.

fyldord, poetisk.

hjerte af sten, hjerte uden religiøs følelse.

det klinge i ens øre, så man lyttede.

mænd ved hoffet; mænd der optræder hyklerisk.

gik (gl. præteritum pluralis).

fyldord, poetisk.

kirkestolene; stolestaderne.

jf. ordsproget "Bedre (er) Visdom under Vadmel's (Klæder), end Daarskab under Fløjels Klæder", Mau 1879, nr. 4.868.

Kongsgårde; kongeboliger.

således.

lagt på hylden i en afsides krog.

hårdt.

bog, der holdes sammen af et eller flere spænder, når den er lukket.

din vej.

besked.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

tid.

meddelelse; indbydelse.

kongsgården; kongens bolig.

eftertrykkeligt.

kirkestolene; stolestaderne.

da.

magister.

kongsgården; kongens bolig.

jeg (pluralis majestatis).

igen.

da.

nær, tæt.

skiftede stil fra prædikentone til verdslig buldren med en håndbevægelse.

kongsgården; kongens bolig.

kirkestolene; stolestaderne.

da.

hoffet.

magister.

kommer slet ingen til gode.

Kalotten kunne være en del af dagligdagsdragten og blev gerne båret af tyndhårede mænd, der ikke ville gå med paryk. Ole Vind bar kalot af ikke-religiøse årsager.

maner, tone som blandt hoffets folk.

jf. Mau 1879, nr. 9.520, og Grundtvig 1845, nr. 1.195.

jf. Mau 1879, bind 2, s. 488, og Grundtvig 1845, nr. 2.725.

manerer, tone blandt hoffets folk.

jeg (pluralis majestatis).

Kalotten kunne være en del af dagligdagsdragten og blev gerne båret af tyndhårede mænd, der ikke ville gå med paryk. Ole Vind bar kalot af ikke-religiøse årsager.

jeg (pluralis majestatis).

skrive om historiske begivenheder.

sammenligne.

genkende.

helten, krigeren.

historisk værk.

tids.

ordsprog, jf. Mau 1879, bind 2, s. 57, og Grundtvig 1845, nr. 1.886.

henvisning til tvillingeriget Danmark-Norge.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

langsgående planker i en skibsside.

henvisning til tvillingerne Kastor og Polydeikes i den græske mytologi.

dvs. sunkne, forsvundne.

dvs. synges.

vintertid.

skjule; benægte.

ødelægge; tilintetgøre.

medlem af Hanseforbundet.

jubilæumsår; lykkelige, herlige år.

efter.

jævnbyrdig.

om knuder, svulster på træer og plantevækster, som kan svække dem alvorligt; her brugt om stamtræ.

allerede.

jeres.

savbruget, savværket.

tømmer.

varetransport til købstad.

jeres.

evne.

jeres.

også.

således.

også.

planker til skibe.

fordyber sig i dejlige drømme.

som om.

dvs. fagre.

vandfald.

må Gud give (optativ).

gå vort skud: fortsætte vor bane, gå vor gang.

må frygte (optativ).

jeres.

nogensinde.

må bære (optativ).

jeres.

egn, område.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

således.

jerer.

no., mindre tilbygning beregnet til opbevaring af madvarer.

dvs. kiggede.

klippeskrænter.

bog til at lære at regne i, bog til regnestykker.

således.

skønt, selvom.

jerer.

dvs. kunst, færdighed.

adlyde.

adlød.

kløgtige, opvakte.

ordsprog.

frygt for Herren.

mennesker; det forgængelige.

her: det folk, der indvandrede i Norden omkring 500 f. Kr. (Suhm 1802, s. 2).

her: det folk, der beboede Norden, da goterne indvandrede omkring 500 f. Kr. (Suhm 1802, s. 2).

skal svare (optativ).

skal åbenbare (optativ).

hvornår.

fornemmede.

larm, støj.

opholdssted.

helte-, krigerkonge.

hvornår.

henvisning til minebyen Kongsberg, der blev grundlagt af Christian 4. i 1624 efter sølvfund på egnen.

tømmer, fyrretræstammer.

ædelsten; ordspil på Håkon 1. Adalsteinsfostre.

skuldre.

bulderet, larmen.

hurtigt, hastigt.

kort sagt; akkurat.

det oldisl. 'laug' betyder bad. 'Laugen' benyttedes både om elven i Guldbrandsdalen og elven i Numedalen, hvor man havde fundet sølv.

vælde frem.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. kobberstrube; henvisning til det kobber, der blev udvundet og tilvirket ved Røros i Norge.

vand med helende, helbredende kræfter.

oldisl., bad.

vælde, flyde.

er (2. pers. singularis).

bassin.

klippe.

bassin.

kun, blot.

bassin.

hellere.

kurs, retning.

dvs. kobberås, højdedrag med kobberforekomster.

omflyttede min vandringsstav, bevægede mig rundt.

klippe.

dvs. kobberkiste.

langsom.

nu vel.

mindesten; Christian 4.s gravmæle blev ødelagt under en brand i Tøjhuset i 1647.

i skjul, dvs. hemmeligt.

glad som et barn.

lovprise.

ruiner.

helt.

orlogsskib, krigsskib.

endnu.

henviser formentlig til 'dødens blålige farve' (lat. livor mortis) også kaldet ligpletter, som farver den døde i mørke toner kort efter dødens indtræden.

dvs. sunkne; forfaldne.

ridder-, adelsskjolde.

snilde, dygtighed.

krans af roser; her billede på den danske adel, jf. Grundtvig 1814, s. 70. Rosenkrantz var en af de ældste adelsslægter og den største danske middelalderslægt, som havde betydelig indflydelse frem mod og under enevælden.

dygtigheden; arbejdet.

krans af roser med henblik på hans teologiske opfattelse.

helte-, krigersværd.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

da.

skjulte.

henvisning til løven i det svenske våbenskjold; svenskerne.

allerede.

overdøvet; dæmpet.

dvs. spidse.

helt, kriger.

da.

bygning, der husede universitetet på Frue Plads.

lærdom, studier.

dans med døden; døden.

særlige.

tækket.

henvisning til spiret på den nærliggende Vor Frue Kirke, byens højeste, ødelagt ved bombardementet i 1807 og aldrig genrejst.

dvs. stjernekygler; astronom.

skæbne.

dvs. fager.

dvs. kigges.

med sikkerhed.

pynt.

vandre, færdes; flakke om.

rimelig.

gå.

fordanskning af skt. Lucius. Skt. Lucius var Roskilde Domkirkes skytshelgen (se *Grundtvig 1814*, s. 77).

her: Vor Frue Kirke.

med sikkerhed, afgjort.

kroppens lænker; den legemlige og forgængelige tilværelse på jorden.

stands.

ikke tilblevne, uskete.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd; vandringsstav.

rids; skriv.

dvs. kobberkiste.

pennen, skriveredskabet.

skrive.

endnu.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

kun, blot.

dvs. fager.

tilkommende, endnu ikke tilblevne.

mindesten, gravmæle.

vil, må unde (optativ).

plads, sted.

anstrenger.

menneskelig kløgt, menneskeforstand.

forunderligt.

skikkelser.

mane (frem).

det jordiske, forgængelige.

jordiske rester af helgener.

ører.

bemærk (imperativ pluralis).

her: skriveredskab.

skriv.

hvælvede.

værelse i kælderen.

vogter, henvisning til Johannes Ewald, der er begravet ved Trinitatis Kirke.

person fra Götaland, her: svensken.

(forsvars)våben.

hårdt.

ringbrynjer; i disse linjer alluderer Grundtvig til Ewalds "Kong Christian stod ved højen Mast" (1778).

vogters.

forunderlig, bemærkelsesværdig.

da.

dvs. udtydede.

da.

også.

endnu.

også.

spredes.

dvs. stedes, stille sig.

ligesom.

fordriver, jager bort.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

hurtigt, skyndsomt.

svinder bort.

ligesom.

måtte.

få foretræde, træde frem for.

syng (imperativ pluralis).

lovsyng (imperativ pluralis).

ban vej (imperativ pluralis).

gå (imperativ pluralis).

Jahve, navnet på israelitternes gud i Det Gamle Testamente.

da.

udpint.

boligen, her: landet.

indrettede.

til hvem.

dvs. byggede.

omkring.

stille.

dvs. fjer.

dvs. fagert.

arvelod, (arvet) jord.

står.

træder I sådan frem.

rejse.

herliggjort.

henvisning til Christiania (Oslo), der havde navn efter Christian 4.

endda.

også.

jordiske rester.

værelse i kælderen.

indtil da.

de jordiske rester.

ruinerne.

ganske sikkert, med sikkerhed.

øjeblik.

de jordiske rester.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

valgsprog; Christian 4.s valgsprog var 'regna firmat pietas', lat. fromhed styrker rigerne.

de jordiske rester.

dvs. styrker.

dvs. styrkelse.

adels-, ridderskjolde.

frygt for Herren.

ganske.

rigsæblet.

i Guds varetægt.

dvs. kunst, rænker, snedige planer.

her: rummet, hvor Frederik 3. skulle kåres til konge.

evne.

uanset hvor.

så (gl. præsens 2. person singularis)

således.

opdraget, skolet.

opdragelsen.

gejstliges, lærdes.

dvs. laug.

her: henvisning til Peder Griffenfeld.

pen af svanefjer, her tillige en henvisning til Hans Svane.

medlemmer af rigsrådet.

gavn, fordel.

her: henvisning til Corfitz Ulfeldt.

svenske skove.

dvs. fager.

her: henvisning til Frederik 3., der under belejringen af København 1658-1660 skulle have udtalt, at han ville blive i byen og 'dø i sin rede'; jf. Job 29,18.

sværd, våben.

her: henvisning til Frederik 3., der under belejringen af København 1658-1660 skulle have udtalt, at han ville blive i byen og 'dø i sin rede'; jf. Job 29,18.

jf. ordsproget "Tro flytter Bjerge", Mau 1879, nr. 10.483, og Grundtvig 1845, nr. 2.744.

også.

henvisning til soldater fra hæren og menige fra kongens livgarde, der før svenskernes storm på København i 1659 blev sat til grave for at forbedre jordvoldene omkring byen og dens voldgrave.

dvs. hårdt.

henvisning til de omkring 160 studerende fra Regensen, der deltog i kampen mod de svenske belejrerere. På dette tidspunkt (1659) var et af udvælgelseskriterierne for Regensen, at man var af fattige kår, og da

kvinder endnu ikke kunne få en højere uddannelse, var beboerne alle unge mænd og stedet derved at sammenligne med et kloster.

højt klingende; larmende.

det måtte genlyde i hans ører.

endnu.

om nedbrydelsen af legemet i graven.

skærer tænder af smerte.

tag dig i agt, pas på.

tidens, timelighedens.

det jordiske.

helt, kriger.

bestemme over, styre.

hovmod.

borgport; leddet ved indgangen til en borg.

endnu.

jernkrogen.

vanskelig.

bevæge.

jernkrogen.

da.

helt, kriger.

stolede, satte din lid.

således.

skrøbelige.

helt, kriger.

præstekonge; konge for lærde.

helte-, krigerstav; sværd.

legemskræfter, livsnerve.

skelet af en konge.

mindsten.

byer.

ødelægges.

endnu.

formentlig henvisning til et udkast til det gravmonument over Christian 4., som gik tabt i en brand i Tøjhuset få år før kongens død.

åbninger i bygningsværk til at kunne se stjerner; henvisning til observatoriet øverst i Rundetårn.

dvs. grant, tydeligt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. hjertelag, sindelag.

menneskeblod.

fredelskende, god; her også henvisning til Frederik 6., som Grundtvig således sammenligner med Frode Fredegod, der var en dansk sagnkonge af skjoldungeslægten. Ifølge sagnet var hans regeringstid så fredelig, at en guldring kunne ligge i vejsiden i årevis, uden at nogen tog den (jf. Saxo 2005, bog 5).

trofast.

forfædres.

dvs. kerub.

pen, skriveredskab til historieskrivning.

styrke.

også.

dvs. tækket.

omsorg, bestræbelse.

fortabe, fordybe.

studerede flittigt.

tømrere.

foran; før.

du holdt nøje øje med dem, kontrollerede deres arbejde nøje.

præster; lærde.

kriger, helt.

sætter en stopper (for det), gøre en ende (på det).

henvisning til Christian 4.s angivelige ord til Oluf Koch om, at Søren Tolder (dvs. menigmand) var bedre til at smage på den tyske øl end at dømme i teologiske anliggender (jf. Grundtvig 1814, s. 67). Ordene skulle være faldet i forbindelse med Kochs teologiske disput med Hans Resen.

opblæste mænd.

sætte en sådan stopper, gøre en sådan ende.

helt, kriger.

præstekonge; konge for lærde.

ordnede, klarede.

stopper satte du selv.

henvisning til Christian 4.

de bevisligt korrekte ting eller emner i tidens faglitteratur.

her: skarpe, hårde redskaber.

stærke legemskræfter.

helt, kriger.

konge med teologisk, lærd baggrund.

sat til at studere.

skrivekunst.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. hedder.

sat til at studere.

den fornemme kåbe; kongekåben.

var nødvendig.

afsværgede.

kongetronen.

barnebarn.

pave i Rom.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 10.904, og Grundtvig, 1845, nr. 2.804; se tillige Matt 7,15.

da.

var hårdt tiltrængt, ganske nødvendig.

velsignet, rost.

bestemmer, styrer.

endnu.

juridisk bindende ordre.

lov, der er udfærdiget for at beskytte.

er nødvendig i et land.

levebrødet, indkomsten.

også.

nødvendig.

brev, der giver beskyttelse.

ligesom.

brevet, der giver beskyttelse.

var hårdt tiltrængt, var ganske nødvendig.

helt, kriger.

brev, der giver beskyttelse.

forlovede sig med.

også.

rigsrådet.

betalt sit overmod, straf for sit overmod.

brevet, der giver beskyttelse.

var hårdt tiltrængt, var ganske nødvendig.

dvs. brod.

rigsrådet.

(have) inde: besad, rådede over.

juridisk bindende ordre.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

rævepels.

dvs. slangebrod.

dvs. synge.

slange.

dvs. brod.

pels, skind.

snor sig.

skelet af kongen.

mindesten.

retsligt; sigter til Kongeloven.

trykte tekster.

præstekonge; konge for lærde.

her: henvisning til Peder Griffenfeld og Hans Svane.

scepteret, som udtryk for kongemagten.

dvs. skrivekunst, skrivefærdighed.

brevet, der giver beskyttelse.

bånd med seks indvævede kors, der bæres som tegn på episkopal værdighed i den katolske kirke.

endnu.

bestemte, herskede.

sammenkomst mellem kongen og rigsrådet (før 1660).

bevirke, afstedkomme.

dvs. kunst, færdighed.

bevirket, sørget for.

klar.

slægtskab.

funklende.

henvisning til Valdemar 1. den Store og Valdemar 2. Sejr.

også.

indrette, bringe orden i.

bevaredes, opretholdtes.

indrette, bringe orden til.

helt, kriger.

beskyttelsen af sin moder.

uklog, tåbelig.

praler af, roser sig af.

ruiner.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dør af sorg.

uden.

vaklen.

skuer.

evne, formåen.

dvs. styrke.

velsignet, lykkelig.

endnu.

kirkelov.

tæt, talrigt.

bestemmer, hersker, gælder.

forkæmpere.

krigstogt.

også.

henvisning til de beslægtede adelsmænd Niels Juel og Just Juel.

bestemme, herske.

sværd, våben.

nød, ulykke.

da.

bind, som forblinder den, det påføres.

i stand til.

da.

dvs. styrke.

føjer skade til skade.

dvs. fagre.

blomst.

da.

lovprisning.

dvs. løftes.

helts, krigers.

bryst(kasse).

hinden, der ligger beskyttende rundt om blomsterknoppen før den springer ud.

ligesom.

således.

dvs. kunst, kunstfærdighed.

plettede, her nærmest: dekorerede.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

blomster.

dvs. kunst, kunstfærdighed, håndværksmæssig snilde.

væve, brodere.

højtidsfesterne; helligdagene.

blomster.

således.

kaldte til live, bragte liv.

dvs. sunkne, forsvundne.

åbnet.

salen, rummet.

harper som den, David spillede på, jf. 1 Sam 16,23.

med ødelagte vinger.

kroppens lænker; den legemlige og forgængelige tilværelse på jorden.

bevæger jer drømmende om; begå kætterier grundet i egne luftige indbildninger.

jordiske rester.

det jordiske.

foran; før.

jordiske legeme.

raser, farer op.

spiller.

harpespil, digtning.

kroppens lænker; den legemlige og forgængelige tilværelse på jorden.

da.

de jordiske rester.

ypperstepræst.

fornem hal; borg.

også.

ringbrynjer.

springe i stykker.

åbenbar, tydelig.

helten, krigeren.

bestemme, herske.

fremmede; fornemme, prægtige.

da.

her: henvisning til Peder Griffenfeld.

således.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

her: henvisning til Peder Griffenfeld.

fjerpen.

åbne breve.

god, udmærket.

fjerpen.

her: henvisning til Vincents Hahn, der havde en vis indflydelse hos Christian 5.

helt bestemt, afgjort.

skrivelse, hvori man erklærer en anden fejde: her henvisning til Vincents Hahns rolle i intrigerne ved Christian 5.s hof.

munkeceller.

gjort galt, fejlbedømt.

ganske vist.

styrke; magt.

krigerbryst, her: krigerånd.

valgte.

henvisning til Sophie Amalie Moth, Christian 5.s elskerinde, der blev ejer af Samsø og fik titel af grevinde.

person fra Hålogaland (Nordnorge).

også.

fornemmet.

undfangede.

her: henvisning til Peder Griffenfeld, som Christian 5. havde forvist til Trondheim.

ængstede, knugede.

også.

her: Frederik 4.s valgsprog, som var 'Dominus mihi adiutor', lat., Herren være min hjælper.

Danmark og Norge.

skal ske (optativ).

endnu.

person som er øvet i regning.

lovprisningen.

kors.

dvs. rulle, skriftrulle.

ganske sikkert.

må gud give (optativ).

pragt.

da.

også.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

løfte om personlig sikkerhed.

undersøge ivrigt.

noget af værdi til noget af ringe værdi; mark og hvid er gamle møntenheder, hvoraf en hvid udgør den ringeste værdi.

heltens, krigerens.

henvisning til Niels, Jens og Just Juel, der alle tre var søofficerer.

krigstogtet til Estland i 1219.

dvs. Dannebrog.

her formentlig henvisning til at de dansk-norske soldater blev fragtet med chalup hen til de tilbageværende svenske skibe i Marstrand Havn.

dvs. vaje.

betragt dog nøje.

bevægelse.

kamp, krig (kenning). En kenning er en fast poetisk omskrivning i den norrøne digtekunst.

danske konge.

dvs. voksede.

lægge sig; slås ned af dårligt vejr.

da.

her om ildebrand; jf. talemåden 'den røde hane goel', Mau 1879, bind 1, s. 391. Henvisning til ildebranden i København 1728.

galede.

trone.

sværd, våben.

dvs. Dannebrog, her navnet på det linjeskib, som sprang i luften i Køge Bugt i 1710 under den Store Nordiske Krig.

stolt; ædel.

flyvetur, flyvning.

da.

ovenfra, ned fra oven.

adelsmænd; helte, krigere.

Tønne var ifølge *Roskilde Saga* Ivar Huitfeldts broder (Grundtvig 1814, s. 95), men denne broder har ikke kunnet identificeres. Ivar Huitfeldts far hed Tønne.

her: våbenskjold. Slægten Huitfeldts våbenskjold var rødt og hvidt som dannebrog.

mennesketomme.

skibsskrog.

ganske sikkert.

dvs. Dannebrog, her navnet på det linjeskib, som sprang i luften i Køge Bugt i 1710 under den Store Nordiske Krig.

ganske sikkert.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

det danske folk.

den danske konge.

beslutning.

endnu.

dvs. Dannebrog, her navnet på det linjeskib, som sprang i luften i Køge Bugt i 1710 under den Store Nordiske Krig.

da.

strøm af ild, flammende bevægelse.

dvs. saga, historie.

endnu.

da.

dvs. dannebrog.

dvs. dannebrog.

den særlige, specielle.

kun, blot.

gæster, der indfinder sig uden invitation for at lade sig beværte.

det jordiske.

dvs. cifferløv, løv af tal.

person som er øvet i regning.

dvs. regnekunst, regnefærdighed.

valgsprog.

skal ske (optativ).

her henvisning til de franske oplysningstanker med deres kritiske tilgang til Bibelen.

et sæde for en anerkendt hersker.

det værdiløse.

prale.

kongeslægt.

tom glans, glansen fra forloren pragt.

blomster.

alle sammen.

fornem kåbe; kongekåbe.

kun, blot.

tager hensyn til personers stand.

i kongesale, fornemme sale.

røgelsesduft.

alle sammen.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

fornem kåbe; kongekåbe.

tæppet falder, forestillingen (livet) er ovre.

i glemme.

straf for synd.

Danmark og Norge.

dvs. skogrende, leende højt og larmende.

dvs. skogrede, lo højt og larmende.

vedholdende virken.

ild, brand.

såsæd, korn.

den fornemme kåbe; kongekåben.

kongesale, fornemme sale.

lang grov beklædning brugt af bønder og jævne folk.

den fornemme kåbe; kongekåben.

kongescepteret over Danmark og Norge.

bestemme, herske.

gerning, indsats.

her: henvisning til skibet 'Haabet', som sejlede Hans Egede til Grønland.

formentlig i betydningen: pilgrimmen.

endnu.

rosenhaven, blomsterhaven.

helt, kriger.

dvs. angakokker, åndemanerer i den traditionelle inuitkultur.

dvs. herrnhuter.

gerning.

må Gud røre (optativ).

åbent brev.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

bred.

indbyggere langs Malabarkysten i Indien.

skriver.

lovprises.

indviet ved korset.

dvs. muselmænd, muslimer.

indbyggere langs Malabarkysten i Indien.

dvs. fager.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. tylv, mængde af tolv.

hamret.

mørke sky; blålige skær.

kom (imperativ pluralis).

indbyggere langs Malabarkysten i Indien.

kom (imperativ pluralis).

gå (imperativ pluralis).

heltetogt.

hvornår.

da.

svinde bort, forsvinde.

togt.

dvs. syldsten, fundament af natursten, der ikke er blevet muret op.

dvs. krysolit, gulgrøn smykkesten.

konge.

hersker, styrer.

dvs. fagre.

henviser også til fortællingen om apostlen Bartholomæus, der efter nogle traditioner skulle have missioneret i Indien.

apostelnavne, her Bartholomæus og Johannes.

glorie.

her: kirken.

næsten, omtrent.

svigte, være utilstrækkelig.

blæser bort, forjager.

hersker, styrer.

dvs. synge.

ganske sikkert.

det var strengt nødvendigt.

næsten.

forfædres.

svundne.

adelsskjold, ridderskjold.

skaffe, erhverve.

midler fra bønderne.

hår fra hestens hale.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

piske bonden.

lovpriste.

dvs. tollekniv, kniv til at snitte i træ.

dvs. grant, tydeligt.

den sag fandt du oplagt.

endnu en anden sag fandt du oplagt.

alle sammen.

fornem kåbe; kongekåbe.

dvs. stamtræ.

har opsyn med.

gå (imperativ).

sigter formentlig til oplysningstænkere.

dygtigt, raskt.

dvs. flytte.

også.

dygtigt, raskt.

det var strengt nødvendigt.

slumrede.

her: krigshornet.

da.

slange.

dvs. træsk, lumsk.

allerede.

næsten, omtrent.

vakle.

slangen.

ond, fordærvelig.

evne, formåen.

skrøbelig.

uden.

dvs. mulden, jorden.

slangen.

dengang.

slangen.

også.

mistet, tabt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

godt.

slangen.

liv.

dvs. hosianna.

slange.

dvs. træsk, lumsk.

forfædre, patriarker.

slangen.

som om.

forberede.

endnu.

støtte.

kostald.

ruiner.

ormehul.

dvs. hosianna.

bringe til vildfarelse eller synd.

lovprisning; ære.

ruin.

trøstende.

da.

henvisning til, at Frederik 4. var født den 11. oktober 1681 og døde den 12. oktober 1730.

foran.

vrøvl; tomhed.

helt bestemt, afgjort.

vrøvl; tomhed.

navnefælle.

lovprise.

meget bedre.

forfædre.

himmerig.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

også.

dansk konges.

også.

rundt omkring i landet.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

selvom, skønt, hvis.

klippe.

dvs. tinde.

klippe.

stejl, lodret.

dvs. fagre.

blomster.

det jordiske menneskes lyst eller trang.

også.

stejl.

afgrundens.

smukt, kønt.

klippe.

hurtigt.

endnu.

klippetop.

da.

afgrundens.

vakler.

dvs. tinde.

afgrund.

afgrundens.

fornemme.

endnu.

her: skriveredskab.

rids; skriv.

begraves.

gløder, aske.

tidsalder.

næsten.

også.

dybt, mørkt; kraftigt.

(de sidste) krampetrækninger.

åndelig kultur på højt niveau.

pralende.

pynt, pryd.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

orlogsskibe.

samle.

danske dokke, danske havne.

skjolde til Danmarks værn.

dvs. Dannebrog.

dvs. skrog, skibsskrog.

også.

med sikkerhed, ganske sikkert.

prange, stråle.

bo.

spiret på Vor Frue Kirke.

bestemt, afgjort.

pynt, pryd.

dvs. sunkne, forsvundne.

nabo.

ruiner.

brændte itu, brændte over.

dvs. tovene.

bestemt, afgjort.

endnu.

ligklæder.

hurtigt, skyndsomt.

på plads, klar.

som om.

mindesten, gravsten.

skrive.

åndelig.

på sygelejet (i modsætning til i kamp).

jeres.

her henvisning til Frederik 4. (Grundtvig kalder Frederik 4. for en tredje Valdemar på s. 214).

denne gang.

kostbarheder.

dvs. skogrende, leende højt og larmende.

selvom, skønt.

tyveri af genstande, der opbevares på et indviet sted (i en kirke).

her: ærkebispesædet.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

steg.

begære, tragte efter.

dvs. hælde.

lykkelig er du (hilseformel).

lovpriste.

åbenlyst, tydeligt.

skriver.

skrift om historiske begivenheder.

dvs. blunder.

top, øverste trin.

den svale nat.

forfædres.

afkom, slægt.

glædeskvad, glædessang.

åbnet.

skriver.

således.

skikkelse, afbildning.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

rids, skriv.

lovprisning.

ligkiste.

dvs. indsat.

efterkommere.

Guds skrift, den hellige skrift.

dvs. prente, trykke.

kongelige gerning.

forfædre.

dvs. prentede, lod trykke.

ganske sikkert.

rigt; velstillet.

lovprisning, ros.

skal være (optativ).

hylde.

blev sunget med kraft, livlighed.

dybt, mørkt; kraftigt.

udtryk til at vise en vis foragt for Bibelens ord. Vendingen er knyttet til den radikale reformator Thomas Müntzer, der var i opposition til Luther under Reformationen.

dvs. prente, trykke.

lægmand.

jeres.

såsåed, korn.

lovprisning.

såsåed, korn.

ligesom.

oprørte.

i det jordiske, dennesidige.

ukrudt.

ord, sentenser.

ordene, sentensen.

ukrudtet.

dvs. prente, trykke.

jeres.

scepteret, herskerstaven.

mennesket; legemet.

blomster.

stivnet.

mennesket; legemet.

såsåedens, kornets.

jeres.

dvs. drivhus.

blomster.

dvs. nælder.

dvs. mælken.

jf. ordsproget "Ofte voxer Klinte [dvs. ukrudt] efter Hvedesæd", Mau 1879, nr. 4.123, og Grundtvig 1845, nr. 2.691.

dvs. synge.

ganske bestemt, afgjort.

frygt for Herren, gudfrygtighed.

vid, stor.

ganske bestemt, afgjort.

blændværk, tant.

den begærlige.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

ligesom.

flakker om.

du dødelige menneske.

frygter.

ængstes, knuges.

glædesbud.

bygger; hviler.

stræber; længes.

nå; bevæge sig mod.

frygt for Herren, gudfrygtighed.

viser hen.

sol, her: Jesus, jf. Åb 22,16.

palmegrene som udtryk for troendes sejr.

således.

også.

bedekrans; krans af roser til hovedpryd.

også.

blomster.

bedekrans; krans af roser til hovedpryd.

udseendet, glansen.

de sjælelige eller åndelige evner.

bedekrans; krans af roser til hovedpryd.

endnu.

de sjælelige eller åndelige evner.

her: pennen, skriveredskabet.

skrive.

hånende vers.

skrev.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

skrift til bagvaskelse.

må Gud give (optativ).

dvs. blunder.

kraftfulde, ægte.

ved hoffet.

lovprise.

blomsterdyd.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

prange, stråle.

også.

skrive.

fuld af sorg, dybt bedrøvet.

afviger, bøjer af.

gale veje, afveje.

præstebloomsten.

usikre, bevægelige sind.

undskylde.

endnu.

præstebloomst, dvs. de bedste præster i denne konges tid.

forfædres.

forfædre.

dvs. grant, tydeligt.

blomster.

blomsten.

dvs. flytte.

gartner, her henvisning til J.B. Bluhme.

frugthave.

ranke.

blomster.

den vilde rose.

stilke.

område, hvor der kun står stilke tilbage.

have omgivet af bygninger, almindeligvis anlagt i forbindelse med hospitaler, hvor de rørige patienter kunne trække frisk luft.

her: jakke, der var en del af den mandlige klædedragt.

blomstrende.

frugthave.

sted.

her: sneen.

endnu.

allerede.

dvs. balsam (planten).

også.

frugthave.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

gave givet af døende.

tornekrone.

også.

kraft som er undergørende.

skrive.

frugthaven.

brød sig om.

hellig fjeld; her betegnelse for et ubestemt norsk fjeld.

frugthave.

opholdssted.

dvs. flyttede.

forpligtede ved at give gaver eller penge. Peder Hersleb fik 800 rigsdaler ekstra om året ved sin tiltrædelse som biskop i Christiania (Oslo).

danske konge.

ganske bestemt, afgjort.

borgen, den fornemme hal.

foran.

hellig fjeld; her betegnelse for et ubestemt norsk fjeld.

forlod.

kirkens skat.

lovprise.

viste sig klart.

viste sig.

vogter over, værnes.

vejer og udleverer.

forunderlig.

lykkelig er du (hilseformel).

fortrængte.

bryder sig om.

eftertragter.

også.

lykkelig er du (hilseformel).

for at.

således.

steg.

jord.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

begære, trachte efter.

også.

steg.

glædeskvad, glædessang.

skal ske (optativ).

hvor.

jord.

begære, trachte efter.

borgport; leddet ved indgangen til en borg.

tabt.

tungt.

bo.

hvor.

på så mange forskellige måder.

dvs. klage.

sorg.

udtryk for glæde.

dvs. syndens sold, straffen for synd.

sorg.

måtte; indholdstomt hjælpeverbum.

behøver (gl. 2. person singularis af turde).

meget trofast (fuld- har forstærkende betydning, men er ofte blot fyldord i vers).

ham (gl. mask. dativ).

måtte; indholdstomt hjælpeverbum.

bolig, her også: liv.

dvs. tvivle.

gå (gl. imperativ).

passere.

fuld af sorg, dybt bedrøvet.

gav (gl. præteritum 2. person singularis).

revselse; opdragelse.

bestemme over.

skrev.

knogler, skelettet.

forlanges udleveret.

her: legeme.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

legemet, de jordiske rester.

guld.

således.

fuld af sorg, dybt bedrøvet.

lade fortvivle (optativ).

således.

sorg.

ernærer.

med sikkerhed, ganske sikkert.

jorde.

begære, tragte efter.

da.

blev (gl. 2. person singularisform).

bedrøvet, sørgmodig.

ængstede, knugede.

begravelsessang.

klagesang.

klokker, der blev slået på.

flokkes.

således.

blændværk, tomme glans.

krans af roser til hovedpynt.

stemmejern, mejsel.

kunsthærdigt.

fredfyldt, fredelig.

venlig.

pragtfuldt klædt som en konge.

kongetrone.

slægtsnavn.

marmorsten.

dvs. graner, grantræer.

dvs. fagre.

skal råbe (optativ).

lovprisning.

opholdssted; hvilested.

da.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

bogstav, skrift.

skriver.

søjle i kirken.

åbne.

dvs. tredje.

denne gang.

blev ikke fuldstændig udelukket af kirken.

flyttet, ført bort fra dets plads.

spredt i forskellige retninger.

ran, tyvekost for grever.

forunderligt.

forunderlige.

klart.

også.

valgsprog.

således.

dvs. styrker.

frygt for Herren, gudfrygtighed.

fordel.

dårligt, lidt.

skjult.

tydeligt.

således.

oversat; fortolket.

lykke.

ovenfra; fra Gud.

menneskelig kløgt.

det jordiske forgængelige menneske.

vedblive med at eksistere; holde stand.

befaling fra en herre, konge.

klart; tydeligt.

også.

lovprisning.

også.

glorie.

marmorsten.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

hugge, udhugge.

dvs. hal, sal.

begravelsessang.

dvs. bygget.

da.

den måde mineralske årer er ført i stenen.

den underfulde sten.

her: himmelske tegn.

bøjer.

marmorsten.

udrette, skabe.

til pynt.

dvs. kunst, kunstfærdighed.

begravede.

forfædrenes.

er (præsens, 2. person singularis).

begravet.

endnu.

begravelsessang.

her: begraves.

ganske vist.

skjulested.

klagende stemme.

dø, drage bort.

ligesom.

dvs. fagert.

allerede.

afbildning, skikkelse.

vær opmærksom på dette, giv agt på dette.

Vil tage sig af den fattige, hjælpeløse, her formentlig Jan Hus. Variant af vendingen "der tænkes kun lidt paa Josefs Skade eller Saar", dvs. "den Fattige har kun faa Venner", Mau 1879, bind 2, s. 256. Vendingen er dannet ud fra Am 6,6.

pommeraner; hentydning til Erik 7. af Pommern.

jeres.

kend (imperativ pluralis).

mærk, vær opmærksom (imperativ pluralis).

som om.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

kunst, kunstfærdighed.

lille, behersket ild.

skriftlige løfte om frit lejde.

om, imod.

tydeligt.

endnu, fremover.

bedraget.

frem for, i stedet for.

valgt.

endnu.

dvs. styrke.

frelse.

hør (imperativ pluralis).

hede, ild.

smerter.

er du bukket under for dommen.

røgelse.

kostbarheder; genstande.

dvs. kobber.

marmorsten.

hvedemel; hvedebrød.

kvæg.

således.

dvs. kunst, håndværk.

grav af svovl.

dvs. synge.

frelse.

skal være (optativ).

tiden går.

nært, tæt.

skrider frem.

bagage.

klargøre.

forgængelige, jordiske legeme.

begraves.

henvisning til blåfarvningen af negle efter døden; ligpletter.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

gik.

pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

jordiske rester.

ordnede rækker af afdøde.

afbildningen.

forfædres gerninger.

indrette; forberede.

ly.

mindestene.

erfare.

vandringsstav; pen, skriveredskab til historisk skildring, vidnesbyrd.

jordiske rester.

løft (imperativ pluralis).

sving (imperativ pluralis).

plejes, forfriskes.

tør (imperativ pluralis).

kast (imperativ pluralis).

gå (imperativ pluralis).

klar til kamp for lyset.

begraves.

(blålige) lys, der lyser over afdødes grave.

forfædres.

udfordre, sætte på prøve.

(blålige) lys, der lyser over afdødes grave.

forfædres.

gavn, nytte.

dvs. templets.

tinde, spids.

tiden gå; tiden vise.

palmebladene som sejrstegn.

varsler.

slagorden.

forfædrene.

helten i kælderens; henvisning til Christian 4. i krypten.

med sikkerhed.

mærk (imperativ pluralis).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

forfriske.

dvs. styrke.

finde mig i.

her: opgangen til riddersalen i Roskilde Domkirke.

dvs. fagre.

endnu.

helte, krigere.

således.

god aften.

lykken være med dig.

gejstlige.

meget stærke; fuld af åndelig styrke.

brystkasserne.

henvisning til Dannebrogordenen, der efter 1808 kunne tildeles en videre kreds af borgere, heriblandt gejstlige.

brystkasse.

dvs. Dannebrog.

forfædre, grundlæggere.

endnu.

dannebrogskors.

endnu.

udfri, befri.

udelukkelse af det kirkelige samfund, bandlysning.

forfædres Norden.

dvs. synge.

række af biskopper.

universitetet i Wittenberg.

endnu.

biskopper.

således.

endnu.

her: opgang til riddersalen i Roskilde Domkirke.

endnu.

frit.

stilhed.

endnu.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

måtte; indholdstomt hjælpeverbum.

omgiver; belejrer.

med sikkerhed.

biskopper.

afbildningerne.

dvs. sunket, forsvundet.

ruiner.

kirke.

hverdagene; Mortensdag var frem til helligdagsreformen 1770 en helligdag i Danmark.

vintertid; den tid, hvor vinteren står for døren.

afbildningerne, portrætterne.

her: opgangen til riddersalen i Roskilde Domkirke.

sørgeligt budskab.

kirkens grundlag; kirkens fundament.

hurtigt.

pile med ild i.

hurtigt.

afbildningen.

kamp.

begge.

slangeham.

biskopper.

hverken.

jeres.

sted, plads.

således.

henvisning til Luthers lille katekismus (oprindeligt 1529), der var skrevet til børn.

af sind.

forædlede; rensede. Ordspil på Martin Luthers navn.

herliggjorte; indviede.

her: Bibelen.

lærdom, studier.

marmorsten.

dvs. kerubers.

palmetræet er her symbol på fred.

var (præteritum 2. person singularis).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

her: kraftfulde skrifttegn; skrifttegn med magiske kræfter.

visnede.

dvs. kunst, dygtighed.

dvs. fager.

krans af roser.

lod til, så ud.

dvs. fager.

tør regne dig til.

fremme, gøre.

foran.

sproglige vendinger, som er lette at forstå.

henvisning til Luthers lille katekismus (oprindeligt 1529), der var skrevet til børn.

dvs. fagre.

perlerække.

krans af roser; bønnekrans.

de sjælelige eller åndelige evner.

således.

også.

endnu.

krans af roser; bønnekrans.

hænger.

de sproglige vendinger.

selskab med beslægtede, ligesindede.

bispestav.

lovprise.

helt, kriger.

også.

tages frem.

øverste, ypperste blandt biskopper.

hæderskrans med roser.

slynge, sno.

mørke.

udlægninger af bibelteksten; henvisning til Jesper Brochmands huspostil.

endnu.

værner.

raskt, hurtigt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

gik hen (ginge er en gl. præteritum pluralis af gå).

svækkede, svagtseende.

dvs. grant, tydeligt.

himmelen (poetisk).

dvs. synger.

dvs. lærte.

hold det for øje; tag det i agt.

kongesale, fornemme sale.

dvs. synger.

forbereder.

vandringsstave.

blomst.

tilnavn til veltalende prædikanter; egl oversættelse af det græske chrysostomos, der var tilnavnet til den byzantinske teolog Johannes Chrysostomos.

jubilæumsfest; her henvisning til jubilæumsfesten for Reformationen i 1717.

ypperstepræst; her henvisning til Martin Luther.

dvs. talte.

istandsætte, opmure.

sætte gærde om.

skinner, gløder.

således.

ruiner.

her: Vor Frue Kirke i København.

tydeligt, mærkbart.

således.

også.

landområde, her: sogn.

fra Trondheim.

afbildning.

heltepositur.

tvillingeriget Danmark-Norge.

allerede.

dvs. bære, kiste.

foran.

opmuntrende.

tænksomt, forsigtigt.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

stenene hentet i Norge til byggeriet af Frederikskirken (Marmorkirken) i København.

med sikkerhed.

udlagdes, blev fortolket.

hvælvet loft.

kirkens jord.

rundt omkring.

gravsteder for kirken.

skrøbelige.

gravsted for kirken.

rammen af en kirke, konturen af en kirke.

marmorsøjle.

blomster.

dvs. styrke.

dvs. fagre.

mindesten.

gravsted for kirken.

lykken være med dig.

klippe.

søjler.

lovprisning.

i høj grad; stolt.

fortælling, historie om kirken.

marmorsøjler.

bogstaver.

galleriet i kirken.

oplyser.

endnu ikke tilblevne, uskete.

afbildningerne af biskopperne.

her: opgangen til riddersalen i Roskilde Domkirke, hvor der hang billeder af kirkens biskopper gennem tiden.

udelukkelse af det kirkelige samfund, bandlysning.

opstillede; præsenterede.

fuld af lidelse, smertefuldt.

ruiner.

kridhvide.

pile med ild i.

helt, kriger.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

gik (præteritum 2. person singularis).

spændt.

dvs. var.

agtpågivende for flokken (om en gejstligs forhold til sin menighed).

henvisning til de engelske brandrakter, der med deres brandsatser satte ild til København i angrebet på byen 1807.

da.

ødelagdes; lagdes øde.

læg godt mærke til det.

universitet.

universitetskatedre.

praleri; pragt.

funktionær ved et universitet.

lektionskatalog; årsskrift.

læg dog mærke til det.

da.

kirkens store vinduespartier, der mistede ruderne i bombningen (1807).

den tredje.

sammen med.

glødende aske.

i lidelse, i trang.

bispestav.

bispestaven.

i menighedens påsyn.

bispestaven.

foran.

tabe modet.

dvs. flyttes.

fjern.

kunne man tælle sin adelsslægt 16 slægtsled tilbage, regnedes det for tegn på ægte gammel adel i Europa.

kuld af direkte beslægtede (fra forældre til børn).

reddet.

blev (præteritum 2. person singularis).

helt sikkert, bestemt.

dvs. lukket.

se godt, se med fast blik.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

pavedømme; den katolske tro.

bispestaven.

lad dig lede af korset; gak betyder gå (gl. imperativ), ledebånd er egl. et bånd, man lagde om barnet, for at det ikke skulle falde, mens det lærte at gå.

svigte.

dvs. nøgle.

sikkert.

lykken være med dig.

dvs. æg, (sværd)blad.

i det jordiske, dennesidige.

væksthuset.

puster.

dvs. lukkede.

sange fyldt med trolddom.

falsk, foregivet.

ved trolddom påtagne skikkelser.

lys, der lokker på afveje.

føre på vildspor.

sange fyldt med trolddom.

endnu.

dvs. sanddru.

ødelagt.

lys, der lokker på afveje.

komme til syne; ses.

forbereder.

dvs. synge.

føre på vildspor.

således.

udse, genkende.

da.

sikkert, bestemt.

således.

glædestoner.

spot og skam; henvisning til ophængningen af Johan Friedrich Struensees parterede lig til spot og skam.

skuer.

dødsengel.

billedet af fangen; her beskrivelsen af Johan Friedrich Struensees omvendelse til kristen før sin død.

vist, stillet til skue, gjort til eksempel.

sprede fra hinanden.

åbne.

ødelægges; adelige, der var dømt til døden, fik før halshugningen deres våbenskjold ødelagt i al offentlighed af bødlen.

adelsskjolde.

også.

blot, alene.

spot og skam.

vække.

dygtigt; præcist.

vandringsstave; bogstaver.

dvs. ørkenen.

raskt, dygtig.

bøjer sig.

også.

afbildninger, skikkelser.

bedrage, narre.

afbildninger, skikkelser.

kunne man tælle sin adelsslægt 16 slægtsled tilbage, regnedes det for tegn på ægte gammel adel i Europa.

beslægtet kuld.

foren (imperativ pluralis).

bed (imperativ pluralis).

vække.

tredjedel.

dvs. hvælvede.

med sikkerhed.

giftige dampe, tåger.

den nulevende slægts.

brænd (imperativ pluralis).

skin (imperativ pluralis).

strål (imperativ pluralis).

lys (imperativ pluralis).

lyn (imperativ pluralis).

trods (imperativ pluralis).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

helte, krigere.

hold (imperativ pluralis).

oplivede, styrkede.

se mod, vend dit blik mod.

viste.

(svag) afbildning.

dvs. fagre.

foran.

den verdslige side, det verdslige liv.

jordisk, forgængeligt gods.

se mod, vend dit blik mod.

fremstillede, viste.

dvs. fagert.

se mod dem, vende sit blik mod dem.

blinker, giver tegn.

den usikre mosegrund, hængedyndet.

legeme, jordiske bolig.

foran.

ydmyge.

skal være (optativ).

hvis.

skal spænde åndens sværd om livet (optativ).

i fælles kamp.

kraftige; dristige.

kamptummelen.

den fornemme hal, borgen.

hebr. slethed, fordærv; personificeret: Satan.

skære tænder.

dvs. synger.

kristent fællesskab.

skikkelse.

helt, kriger.

gav som forbillede.

værelse, celle.

tilgivet.

iver, begejstring.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

afgrunden, dybet.

ligesom.

her: søstermenigheder.

legende sorgløst og uansvarligt.

afgrundens.

således.

må forbarme (optativ).

blomster.

spiller, flimrer.

giftslanger.

dvs. synge.

virkningsfuldt; kraftfuldt.

optræder.

menneskelige skikkelse.

helt, kriger.

omdømme, eftermæle.

tidsalder.

lovprisning.

ser, får øje på; afslører.

tegn, bogstaver.

tidsalder.

gjordes dybere.

dvs. nøgle.

tidsalder.

åbenlyst.

dvs. udsynge.

tegn.

bevæger dig med store skridt fremad.

betrædes, trædes på.

alene, blot.

hør (imperativ pluralis).

hvis.

gå (imperativ pluralis).

spændte.

gå (imperativ pluralis).

ser, får øje på.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

i varetægt.

henvisning til de tre tidsaldre: oldtiden, middelalderen og den nyere tid.

dans med døden; dans af afdøde.

tidsalder.

spores.

se (imperativ pluralis).

tilkommende, endnu ikke tilblevne.

i varetægt.

henvisning til de tre tidsaldre: oldtiden, middelalderen og den nyere tid.

se (imperativ pluralis).

skikkelser, afbildninger.

går frem.

bemærker hvilken.

vender spejlet.

også.

dvs. grant, tydeligt.

skikkelser, afbildninger.

higende.

tidsalder.

også.

overnaturlige væsener der bor i bjerge; mænd beskæftiget med minedrift.

dvs. fagre.

dvs. styrkelse.

vid (imperativ pluralis).

herren over alle hærskarer; Zebaoth: hebr., hærskarer.

sikkert, bestemt.

dvs. synge.

afgrøde.

med undtagelse af jer.

Aslaug er et gammelt nordisk navn, som Grundtvig her udleder af det gamle bynavn Oslo og efterfølgende oversætter til asabad; laug: oldisl., bad, badevand.

er (præsens, 2. person singularis).

agt (imperativ pluralis).

ruiner.

her: Vor Frue Kirke i København.

endnu.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

våbenskjold.

forunderlig.

skikkelser, afbildninger.

som om.

på samme måde.

som om.

dvs. kunst.

dvs. verdens.

sølvminer.

dvs. synger.

kunsthæder.

udstiller alteret; fremviser alteret.

helt tilbage til.

er navnet på.

dvs. tredje.

dvs. sunket, forsvundet.

ruiner.

bekostede.

læg godt mærke til det.

endnu.

faldt (gl. præteritum).

læg godt mærke til det.

klostercellen.

ganske sikkert.

også.

dvs. fagre.

unge, smukke kvinde.

samling af tre pile; henvisning til Oslos byvåben.

helt, kriger.

Grundtvig henviser her til Christiania (Oslo) som en ung pige.

tinding, hoved.

går.

dvs. fager.

våbenskjold.

ærbart, dydigt.

ros; beundring.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. levned, livs.

våbenskjold.

dvs. dannebrog.

give genlyd.

helt, kriger.

kransen af roser.

slynge, sno.

tinding på en skjoldmø.

våbenskjold.

klippe.

åbne.

dvs. flyttes.

dvs. fagre.

få.

lovprises.

kildefyldte enge.

lovprisning.

glemme.

dvs. flytte.

dvs. fagre.

dvs. flyttes.

endnu.

åbne.

føl (imperativ pluralis).

fortryd (imperativ pluralis).

forbrød jer mod, syndede mod.

endnu.

klippe.

endnu.

her også: det jordiske, dennesidige.

klar til.

dø.

endnu.

således.

blomst.

her: sprænge; hugge.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

søjlerne.

saa hastigt nærmer sig.

også.

historieskriver; historiker.

kreds.

afbilde.

mørkt, dybt; kraftigt.

her: toner.

spille.

Kristi; lammet er her et billede på Kristus.

her: et billede på Kristus.

således.

dvs. synge.

mørkt, dybt; kraftigt.

profetisk tunge.

gr., broderkærlighed, søskendekærlighed. Navnet på den 6. menighed i Johannes' Åbenbaring.

give vor sag i Guds varetægt.

lære, tilegne sig.

ganske bestemt, sikkert.

glemme.

klippe.

dansk skjald.

beslutning.

historiske skildringer, vidnesbyrd.

den danske skjald.

også.

henvisning til tvillingerne Kastor og Polydeikes i den græske mytologi.

tilkommende, endnu ikke tilblevne.

henvisning til tvillingeriget Danmark-Norge.

tag (imperativ pluralis).

tal (imperativ pluralis).

væk (imperativ pluralis).

flakke om.

dvs. styrke.

dvs. kæp.

pine; fare.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

se (imperativ pluralis).

led (imperativ pluralis).

ganske bestemt, sikkert.

endnu.

svagtseende, blinde.

saga, historie.

ligesom.

rækker.

dvs. styrke.

lykken være med dig.

vederkvægende, styrkende.

råder, bestemmer over.

det ene af to årlige provstemøder. Dionysii Landemode var opkaldt efter St. Dionysios og fandt sted en af de første onsdage i oktober (jf. Bugge 1953, s. 82).

udvidet.

bemærket.

Anvendt litteratur

- Bugge, Knud Eivin (1953) "Grundtvig landemodetaler" i *Grundtvig Studier*, 1953, s. 81-102. København
- Grundtvig, N.F.S. (1814) *Roskilde-Saga til Oplysning af Roskilde-Riim*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1845) *Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig*. København
- Mau, Edvard (1879) *Dansk Ordsprogs-Skat*, bind 1-2. København
- Saxo Grammaticus (2005) *Gesta Danorum* (da. *Danmarkshistorien*), udg. Karsten Friis-Jensen & Peter Zeeberg, bind 1-2. København.
- Suhm, Peter Friederich (1802) *Udtog af Danmarks, Norges og Holstens Historie, til Brug for den studerende Ungdom*, udg. Jørgen Kierulf [1776]. København
- Toldberg, Helge (1950) *Grundtvigs symbolverden*. København

Anvendte websider

- *Codex Holmiensis: Jyske Lov*.